

WWF Polska
ul. Usypiskowa 11
02-386 Warszawa

Tel: +48 22 660 44 33
kontakt@wwf.pl
www.wwf.pl

Stanowisko Fundacji WWF Polska ws. projektu ustawy o rewitalizacji rzeki Odry

Fundacja WWF przedstawia opinię w sprawie skierowanego do Sejmu w dniu 24 maja projektu ustawy o rewitalizacji rzeki Odry (druk sejmowy nr 3304).

Na wstępie należy podkreślić, że niektóre zapisy tej ustawy wydają się być dobrym rozwiązaniem. Inwestycje w budowę oczyszczalni ścieków, dodanie do listy przesłanek cofnięcia pozwolenia wodnoprawnego stanu zagrażającego zdrowiu i życiu lub poważnych szkód w środowisku, czy wprowadzenie kar od 5 000 zł do 1 mln zł za niedostosowanie zrzutów soli do ostrzeżeń przed suszą hydrologiczną są właściwym kierunkiem zmian. Niestety, dobre rozwiązania są tylko kroplą w morzu złych rozwiązań tej ustawy.

Fundacja WWF Polska z niepokojem zauważa, że mimo licznych apeli strony społecznej, na etapie prac rządowych, projekt ustawy nie został dopuszczony do konsultacji publicznych ani opiniowania. Uniemożliwiło to wypowiedzenie się tym, którzy na katastrofie odrzańskiej ucierpieli najbardziej, czyli mieszkańcom nadodrzańskich województw. Nie dopuszczono do głosu lokalnych samorządów, organizacji pozarządowych, kół wędkarskich i innych lokalnych inicjatyw. Nie wysłuchano naukowców z czołowych polskich uczelni i instytutów od wielu lat badających ekosystem Odry. Jednocześnie, zgodnie z Oceną Skutków Regulacji, w toku prac nad opracowaniem projektu ustawy brały udział: 1) Fundacja Konstrukttywnej Ekologii ECOPROBONO, której celami statutowymi są m.in. przeciwdziałanie wykorzystywaniu, wynikających z przepisów powszechnie obowiązujących, uprawnień do ingerowania w procesy inwestycyjne oraz opiniowanie analiz środowiskowych dla przedsięwzięć oraz inwestycji lub jakości i zasadności protestów organizacji biorących udział w postępowaniach o uzyskiwanie decyzji środowiskowych; 2) Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Wodnych i Melioracyjnych, potencjalnie zainteresowane realizacją prac hydrotechnicznych przewidzianych ustawą; 3) KGHM Polska Miedź S.A., jeden z największych emitentów chlorków i metali ciężkich do Odry. W opinii Fundacji WWF Polska jest to rażące zignorowanie głosu społeczeństwa.

Należy na wstępie stwierdzić, że projekt ustawy o rewitalizacji rzeki Odry opiera się na błędnym założeniu, że ustawą można zastąpić szeroko zakrojony program działań naprawczych, oparty na szczegółowych analizach uwzględniających modelowanie hydrologiczne oraz ocenę efektywności środowiskowej, ekonomicznej i społecznej działań. Program, który byłby opracowany w partycypacyjny sposób, z szerokim udziałem środowisk naukowych i przyrodniczych organizacji społecznych, poddany strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z uzasadnieniem do projektu ustawy, „niezbędne jest podjęcie działań mających na celu zapewnienie odpowiednich poziomów wód na rzece Odrze, aby w konsekwencji poziom stężenia substancji szkodliwych w wodzie był niższy i bezpieczny dla ekosystemów od wód zależnych”. W oczywistej sprzeczności z powyższym założeniem stoi zakwalifikowanie w art. 2 projektu ustawy – jako inwestycji dla Odry – przedsięwzięć inwestycyjnych polegających na budowie na Odrze stopni wodnych Lubiąż i Ścinawa, a w jej dorzeczu wielu zbiorników zaporowych, jazów i innych budowli piętrzących wodę, odtwarzaniu zniszczonych budowli piętrzących, odbudowy urządzeń regulacyjnych, itp. **Realizacja tego typu inwestycji w ramach programu odbudowy ekosystemu Odry jest sprzeczna z wnioskami i rekomendacjami rządowego raportu z katastrofy na Odrze w 2022 r., celami Ramowej**

Naszą misją jest powstrzymanie degradacji środowiska naturalnego i budowanie przyszłości, w której ludzie będą żyć w harmonii z naturą.

razem możemy więcej

wwf.pl

Fundacja WWF Polska ul. Usypiskowa 11, 02-386 Warszawa, wwf.pl
WWF® and World Wide Fund for Nature® trademarks and ©1986 Panda Symbol are owned by WWF-World Wide Fund For Nature (formerly World Wildlife Fund). All rights reserved.

WWF Polska
ul. Usypiskowa 11
02-386 Warszawa

Tel: +48 22 660 44 33
kontakt@wwf.pl
www.wwf.pl

Dyrektywy Wodnej oraz ogólną, dobrze udokumentowaną wiedzą na temat funkcjonowania ekosystemów rzecznych. Nawet jeśli budowle piętrzące wodę są wyposażone w przepławki, takie przekształcenia rzek:

- trwale pogarszają stan ekologiczny rzeki oraz obniżają jej odporność na zmianę klimatu i podobne katastrofy w przyszłości;
- sprzyjają powstawaniu zakwitów glonów, w tym zakwitów ichtiotoksycznych;
- silnie negatywnie wpływają na środowisko (lokalny negatywny wpływ na ekosystemy rzeczne i silne negatywne oddziaływanie skumulowane, tym większe im więcej jest na rzece barier dla wędrówki ryb i innych organizmów);
- obniżają zdolność ekosystemów rzecznych do samooczyszczania się.

Należy wyraźnie podkreślić, że nie można mówić o renaturyzacji danego odcinka rzeki, jednocześnie realizując na tym samym odcinku rzeki inwestycje hydrotechniczne wpływające destrukcyjnie na ekosystem rzeki i jej doliny. Nieprawdą zatem jest stwierdzenie przytoczone w OSR (pkt.2, ad.1. że " *Celem projektu ustawy jest zapewnienie odpowiednich zasobów wodnych i poprawa jakości wody w rzece Odrze, przez m.in. realizację inwestycji mających poprawić lub przywrócić właściwe funkcjonowanie środowiska naturalnego (renaturyzacja i budowa stopni wodnych).* Jak wskazuje sam tytuł ustawy ma ona w założeniu prowadzić do rewitalizacji rzeki Odry, tymczasem zamierzenia budowlane prowadzące do „zwiększenia możliwości retencjonowania wody w obszarze zlewni rzeki Odry” co do zasady nie wpisują się w działania rewitalizacyjne. Nie służą bowiem poprawie warunków środowiskowych w Odrze, lecz celom gospodarczym.

Planowane inwestycje stoją w sprzeczności z celami środowiskowymi Ramowej Dyrektywy Wodnej, które to Polska musi osiągnąć do 2027 r., podczas gdy 98,9 % polskich jednolitych części wód rzecznych nadal nie osiągnęło co najmniej dobrego stanu lub potencjału ekologicznego. Planowanie dalszych działań regulacyjnych i hydrotechnicznych na Odrze spowoduje dalsze pogorszenie jej stanu i potencjału ekologicznego.

Wymienione w art. 2 inwestycje hydrotechniczne polegają w głównej mierze na dalszej regulacji rzeki Odry. Działania te są sprzeczne z aktualną wiedzą naukową oraz zaleceniami naukowców i ekspertów na temat rewitalizacji Odry, ponieważ w sposób znaczący pogorszą i tak już zły stan Odry. Do osłabionej odporności ekosystemu Odry na zaburzenia, w tym osłabionej zdolności do samooczyszczania się, doprowadziła właśnie jej dotychczasowa nadmierna regulacja. Dalsze regulowanie Odry spowoduje kontynuację upośledzania regeneracyjnych zdolności ekosystemu i pogorszenia jego stanu.

Wśród wymienionych inwestycji praktycznie nie ma działań mających realny wpływ na poprawę funkcjonowania i odbudowę ekosystemu rzeki. Wśród 51 zadań inwestycyjnych znajduje się jedno działanie renaturyzacyjne, połączone jednak z robotami budowlanymi. W działaniach na rzecz usuwania przeszkód dla wędrówki ryb, stosownie do ugruntowanych naukowych podstaw renaturyzacji rzek, powinno być przede wszystkim brane pod uwagę usunięcie budowli piętrzącej, a nie budowa przepławki. Działania renaturyzacyjne nie powinny ograniczać się wyłącznie do budowy przepławek, lecz obejmować renaturyzację koryt cieków, odbudowę stref buforowych tworzonych przez naturalną roślinność nadbrzeżną, odtwarzanie funkcjonalnych mokradeł i inne działania

Naszą misją jest powstrzymanie degradacji środowiska naturalnego i budowanie przyszłości, w której ludzie będą żyć w harmonii z naturą.

razem możemy więcej

wwf.pl

Fundacja WWF Polska ul. Usypiskowa 11, 02-386 Warszawa. wwf.pl
WWF® and World Wide Fund for Nature® trademarks and ©1986 Panda Symbol are owned by WWF-World Wide Fund For Nature (formerly World Wildlife Fund). All rights reserved.

WWF Polska
ul. Usypiskowa 11
02-386 Warszawa

Tel: +48 22 660 44 33
kontakt@wwf.pl
www.wwf.pl

o pozytywnym wpływie na odbudowę naturalnej retencji i ograniczenie spływu biogenów do wód powierzchniowych.

Spośród 51 inwestycji, 48 z nich to roboty budowlane silnie ingerujące w ekosystemy rzeczne. Ponadto, na liście zadań znalazły się roboty budowlane niezwiązane z samą rzeką Odrą, a tym samym z rewitalizacją jej ekosystemu, np. „Budowa na rzece Prośnie zbiornika Wielowieś Klasztorna”. Na liście zadań nie ma działań mających wzmacniać odporność ekosystemu Odry, nie ma także działań związanych z monitorowaniem stanu Odry i sprawdzających czy ekosystem powraca do równowagi.

Przewidziane w art. 4ust. 1 projektu ustawy nawet trzykrotne skrócenie terminu na wydanie decyzji o pozwoleniu na realizację inwestycji w sprawie inwestycji dla Odry – względem podstawowej w tym zakresie regulacji ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. o szczególnych zasadach przygotowania do realizacji inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych – **stanowi poważne zagrożenie dla jakości i rzetelności procedury.** Podobne skrócenie terminu procedowania dotyczy decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla części planowanych przedsięwzięć, które nie są budowlami przeciwpowodziowymi (czyli głównie inwestycji polegających na budowie lub odbudowie budowli piętrzących) wyznaczony został 45-dniowy termin wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Fundacja zwraca uwagę, że Decyzja środowiskowa jest jednym z bardziej skomplikowanych typów decyzji. Tak radykalne przyspieszenie procedowania musi odbić się na rzetelności prowadzonej procedury oraz jakości wydawanej decyzji i zwiększa prawdopodobieństwo, że pozwolenie będzie zawierać wady prawne. W tym wypadku szybkość procedowania zdecydowanie przełoży się na niską jakość decyzji, a konsekwencje dotkną stron postępowania.

Wątpliwym jest również artykuł 8 ust. 1. “Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie opracowuje Program odbudowy środowiska ichtiofauny rzeki Odry w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszego przepisu.” W ocenie Fundacji WWF Polska Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie nie ma kompetencji w zakresie opracowywania takiego programu. Program ten powinien być opracowywany z czołowymi ekspertami zajmującymi się ichtiofauną, takimi jak np. Instytut Rybactwa Śródlądowego. Ponadto, artykuł ten nasuwa pytanie, czy PGW Wody Polskie zamierza w tym opracowaniu uwzględnić jako oddziaływania skumulowane negatywne oddziaływanie planowanych w tej samej specustawie inwestycji na ichtiofaunę rzeki Odry. Z jednej strony w specustawie planuje się roboty budowlane na Odrze, które będą negatywnie oddziaływały na ichtiofaunę, w szczególności na znaczące ograniczenie oraz likwidację miejsc tarłowych, miejsc kryjówek czy miejsc żerowania. Z drugiej, planuje się odbudowę ichtiofauny przy jednoczesnym zniszczeniu jej siedlisk do życia - według Fundacji WWF Polska działania te są nielogiczne, sprzeczne i nie do pogodzenia. W opinii Fundacji WWF planowany Program:

- powinien być opracowany z udziałem ekspertów niemieckich i czeskich,
- nie powinien dotyczyć tylko odbudowy ichtiofauny, zwłaszcza w kontekście planowanych zarybień, ale całego ekosystemu Odry w tym długofalowej strategii wzmocnienia odporności ekosystemu doliny Odry na zmiany klimatu,
- powinien być szeroko konsultowany społecznie.

Naszą misją jest powstrzymanie degradacji środowiska naturalnego i budowanie przyszłości, w której ludzie będą żyć w harmonii z naturą.

razem możemy więcej

wwf.pl

Fundacja WWF Polska ul. Usypiskowa 11, 02-386 Warszawa, wwf.pl
WWF® and World Wide Fund for Nature® trademarks and ©1986 Panda Symbol are owned by WWF-World Wide Fund For Nature (formerly World Wildlife Fund). All rights reserved.

WWF Polska
ul. Usypiskowa 11
02-386 Warszawa

Tel: +48 22 660 44 33
kontakt@wwf.pl
www.wwf.pl

Poważne zastrzeżenia budzi art. 251 poświęcony powołaniu Inspekcji Wodnej. Utworzenie specjalizowanej służby kompleksowo chroniącej wody wydaje się być generalnie słuszne. Jednakże Inspekcja Wodna nie powinna być częścią struktury organizacyjnej PGW Wody Polskie, lecz np. wyspecjalizowaną jednostką nowo utworzonej policji środowiskowej o szerszych kompetencjach. Wody Polskie nie powinny bowiem kontrolować same siebie, np. w zakresie przestrzegania przepisów ustawy o ochronie przyrody i innych ustaw w trakcie prowadzenia przez Wody Polskie robót utrzymaniowych czy realizacji inwestycji hydrotechnicznych. Należy podkreślić, że roboty utrzymaniowe i inwestycje hydrotechniczne na rzekach są jednym z najważniejszych zagrożeń dla ekosystemów rzecznych oraz związanych z nimi siedlisk i gatunków chronionych prawem krajowym i unijnym.

Zapisy art. 251 wskazują, że działania Inspekcji Wodnej będą się głównie koncentrowały na zagrożeniach dla wód związanych ze zrzutami ścieków oraz na nielegalnym połowie ryb. W przypadku tego drugiego zagrożenia kompetencje Inspekcji Wodnej wydają się nakładać na kompetencje Państwowej Straży Rybackiej oraz Społecznej Straży Rybackiej PZW.

Zapisy art. 251 całkowicie pomijają kwestie związane z naruszeniami ustawy o ochronie przyrody. Pomijają także inne ważne zagrożenia dla ekosystemów rzecznych, zwłaszcza na terenach wyżynnych i górskich, jakimi są nielegalny pobór kruszywa z koryt rzek oraz niszczenie koryt rzek i potoków pojazdami mechanicznymi: quadami i samochodami terenowymi używanymi do celów rekreacyjnych oraz pojazdami używanymi do zrywki drewna.

Działania przewidziane w Art. 15 specustawy dla eliminacji problemów środowiskowych związanych ze zrzutem zasolonych wód kopalnianych i ścieków przemysłowych są niewystarczające i stąd nie mogą w żaden sposób wpłynąć na polepszenie stanu jakościowego wód w rzece Odrze, w tym m.in. poprzez zmniejszenie ich zasolenia. Działania te skupiają się na tworzeniu nowych i mocno zagmatwanych pojęć prawnych, a nie na wprowadzaniu skutecznych i innowacyjnych rozwiązań dla rzeczywistej ochrony jakości wody w rzece Odrze i ograniczenia zrzutu do niej ładunku zanieczyszczeń. Wydaje się, że te zmiany mogą doprowadzić do usankcjonowania prawnego ponadnormatywnych zrzutów soli, a także zapewnić dodatkowe ulgi w opłatach dla zakładów odprowadzających ścieki o zwiększonym zasoleniu.

Parametry dla systemów oczyszczania lub podczyszczania ścieków zasolonych (ścieków przemysłowych lub wód pochodzących z odwodnienia zakładów górniczych) zostały określone w sposób skomplikowany i dający duże pole do nadużyć. Niezrozumiałe jest zróżnicowanie parametrów jakościowych dla zasolonych wód z odwodnienia zakładów górniczych, dla których należy uzyskać stężenia 1500 mg/l sumy chlorków i siarczanów oraz zasolonych ścieków przemysłowych, gdzie wystarczy ograniczyć stężenie o 500 mg/l. Takie rozróżnienie jest nielogiczne, bo nie ma znaczenia z jakiego „źródła” pochodzi zasolenie. Dopuszczalna wartość zasolenia ścieków powinna być określana każdorazowo w pozwoleniu, w odniesieniu do przepływów w rzece, jej stanu (lub potencjału) ekologicznego i celów środowiskowych dla tej rzeki zgodnie z Planem gospodarowania wodami, a w przypadku zmniejszenia wartości przepływu pozwolenie powinno być proporcjonalnie do tych wartości zmniejszone.

Naszą misją jest powstrzymanie degradacji środowiska naturalnego i budowanie przyszłości, w której ludzie będą żyć w harmonii z naturą.

razem możemy więcej

wwf.pl

Fundacja WWF Polska ul. Usypiskowa 11, 02-386 Warszawa, wwf.pl
WWF® and World Wide Fund for Nature® trademarks and ©1986 Panda Symbol are owned by WWF-World Wide Fund For Nature (formerly World Wildlife Fund). All rights reserved.

WWF Polska
ul. Usypiskowa 11
02-386 Warszawa

Tel: +48 22 660 44 33
kontakt@wwf.pl
www.wwf.pl

Również nowe **zapisy dotyczące systemów retencyjno-dozujących nie wnoszą żadnej poprawy w stosunku do stanu obecnego i wprowadzają dodatkowe zniżki dla zakładów górniczych**. Czas retencjonowania ścieków zasolonych, gwarantujący zastosowanie niższej taryfy opłat, to 5 dni - podczas gdy okresy suszy hydrologicznej wynoszą z definicji minimum 10 dni, a w rzeczywistości mogą trwać kilka miesięcy.

Należy wskazać, że przewidziany w **art. 28 projektu ustawy 14-sto dniowy termin wejścia w życie ustawy nie spełnia, wynikającej z zasady państwa prawa** (statuowanej w z art. 2 Konstytucji RP), wymogu zapewnienia odpowiedniego *vacatio legis*, umożliwiającego dostosowanie adresatów do nowych regulacji prawnych.

Mimo, że w projekcie ustawy zaplanowano część pozytywnych zmian, np. budowę oczyszczalni ścieków, budowę kanalizacji, zapisy te z jednej strony są niewystarczające lub nieprecyzyjne, a z drugiej strony wydają się być tylko niewielkim dodatkiem do programu destrukcyjnych inwestycji hydrotechnicznych na Odrze i w jej dolinie. Dodatkiem, który absolutnie nie przeważa szali negatywnych skutków specustawy. Ustawa ta w swoim obecnym kształcie jest niebezpiecznym narzędziem do kompletnego zniszczenia ekosystemu Odry i innych rzek, dlatego też **w opinii Fundacji WWF Polska, cała ustawa nadaje się do ponownego opracowania, z włączeniem w ten proces instytucji naukowych i strony społecznej**.

Naszą misją jest powstrzymanie degradacji środowiska naturalnego i budowanie przyszłości, w której ludzie będą żyć w harmonii z naturą.

razem możemy więcej

wwf.pl

Fundacja WWF Polska ul. Usypiskowa 11, 02-386 Warszawa. wwf.pl
WWF® and World Wide Fund for Nature® trademarks and ©1986 Panda Symbol are owned by WWF-World Wide Fund For Nature (formerly World Wildlife Fund). All rights reserved.